

25 år senare: En omogen EU-bevakning

Anna Skoog*

Det förs så många debatter i Europa, som utmynnar i beslut, och som svensk publik inte får höra talas om överhuvudtaget eller i bästa fall, när det redan är klart och försent. Och det där är en komplex situation för dels måste naturligtvis svenskar åtminstone få en chans att delta i de här debatterna och dels försvagas ju den svenska rösten i europeiska beslut om vi inte ens vet om att diskussionerna pågår och bidrar med hur vi ser på saken eller våra erfarenheter. – Ylva Nilsson

Omogen – så kan den svenska bevakningen av EU summeras, utifrån en rad EU-reportrars samlade erfarenheter och observationer. Flera av dem beskriver sitt arbete som en ”ständig uppförsbacke” och en ”ond cirkel”. EU uppfattas på hemmaredaktionerna som något svårt och som därför ofta lämnas helt åt korrespondenten i Bryssel. Det faktum att det görs relativt lite journalistik om EU leder till att tröskeln blir hög även för publiken.

* Anna Skoog är fil kand i Europakunskap och läser för närvarande en masterutbildning i journalistik vid JMK, Stockholms universitet.

Varje gång man ska läsa en artikel om ett EU-beslut så blir det väldigt mycket som en SO-bok, journalistiken måste förklara en massa grejer för att det inte är underförstått.
– Sigrid Melchior

Det handlar dels om att det är få svenska medier som ens har en korrespondent i Bryssel idag. Men även på hemmaplan saknas resurser, samt kompetens, för att kunna bevaka EU – åtminstone för att få en tillräckligt djup och bred rapportering. En känga riktas också mot de svenska politikerna, som enligt flera av intervju-personerna, i princip har undvikit att debattera EU-frågor, vilket också speglas i journalistiken. EU-bevakningen tillhör generellt utrikesredaktionerna, något som flera EU-reportrar vänder sig mot. EU är en del av inrikespolitiken, menar de, och en ytterligare nivå som alla journalister behöver ha med sig inom sina respektive bevakningsområden.

De enda som har kontinuerlig EU-bevakning, som verkligen bevakar allt som händer, både i Sverige och Bryssel, och som försöker göra det med rätt små resurser, det är ju Europaportalen. – Herman Melzer

Det är dock inte enbart en negativ bild som målas upp av EU-bevakningen. Majoriteten av intervju-personerna anser att kvalitén på det som görs hela tiden förbättras. Bland EU-reportrarna finns det också en viss förståelse för att det tar tid för ett land att bli ”EU-moget”. Samtidigt är de unisont överens om att EU-bevakningen är bristfällig – minst sagt.

Genom intervjuer med några av Sveriges mest erfarna EU-reportrar ger detta kapitel en bild av svensk EU-bevakning de senaste 25 åren. De intervjuade presenteras i faktarutan nedan.

Intervjuade i kapitlet

Pia Bernhardsson: Utrikeschef, Sveriges Television.

Henrik Brors: EU-korrespondent, TT 1992–1997 och Dagens Nyheter på 2010-talet. Däremellan chef för DN:s politikredaktion med fokus på EU.

Rolf Fredriksson: Europa- och EU-reporter för SVT i olika omgångar sedan tidigt 1990-tal. Har även varit korrespondent i Bryssel. Numera pensionär men gör fortfarande inhopp i rutan.

Pia Gripenberg: Varit anställd på Dagens Nyheter sedan 2000, främst på ekonomiredaktionen. 2014–2016 var hon korrespondent i London. Sedan sommaren 2018 är hon EU-korrespondent i Bryssel.

Ingrid Hedström: Har bevakat EU/Europa för Dagens Nyheter i drygt 20 år, som Europakorrespondent baserad i Bryssel och Stockholm.

Bengt Ljung: Har bevakat EU som journalist i Bryssel sedan 1992 och sedan 1995 för Nyhetsbyrån Direkt, med betoning på ekonomiska nyheter. Under delar av tiden även skrivit för Veckans Affärer, Affärsvärlden och Altinget.se.

Sigrid Melchior: Frilansjournalist med fokus på EU-politik, baserad i Bryssel sedan 2008. Författare till Handbok i EU-journalistik (2013).

Herman Melzer: EU-reporter, Ekot 1995–2016. Fokuserade på kopplingen mellan EU och Sverige genom att bevaka EU-nämnden i riksdagen.

Ylva Nilsson: Bevakat EU på heltid kontinuerligt för svensk media, bland annat Dagens Industri och Svenska Dagbladet, sedan 1988. Numera frilansjournalist.

Susanne Palme: EU-kommentator, Sveriges Radio. Hon har bevakat EU sedan 1993.

Pia Skagermark: Utrikeschef, Dagens Nyheter.

Från ekonomi till politik – till periferi

I samband med att Sverige skulle folkomrösta om att gå med i EU samt under det svenska EU-ordförandeskapet i början av 1990-talet respektive början av 2000-talet var EU ett attraktivt ämne på svenska redaktioner. Från att ha tillhört ekonomisidorna började EU nu också ta plats i det politiska bevakningsområdet.

Helt plötsligt blev det internationella en del av inrikespolitiken så det var ju jävligt spännande då. Plötsligt så Frankrikes president någonting och så hade det betydelse för Sverige. – Herman Melzer

Före medlemsförhandlingarna sågs det helt och hållet som en ekonomifråga, inre marknaden, gemensamma marknaden. Sedan vid Maastricht-toppmötet i december 91 så började det migrera in till den politiska bevakningen. – Ingrid Hedström

Men efter några år av brinnande entusiasm svalnade intresset för EU – åtminstone hos de stora nyhetsmedierna. De som kontinuerligt har fortsatt med EU-bevakningen, utöver några få nyhetsredaktioner, är främst olika typer av fackpress.

Jag skulle vilja säga att EU-bevakningen flyttade från de där åren då kring mitten på 90-talet när det var mycket, fram till 2000 eller nånting – från de stora redaktionerna ut i facktidskrifter och fackmedia. Det är duktigt folk som hänger med i sina frågor. – Ylva Nilsson

Under 2019 fick EU-journalistiken åter ett uppsving. Det var Europaparlamentsval, nya kommissionärer skulle utses och dessutom var turerna kring Brexit ett näst intill dagligt inslag i svenska medier. Dessförinnan hade vi matats med rapportering om den så kallade flyktingkrisen 2015, terrordåden som avlöste varandra, och de politiska svängningarna – händelser som bidrog till livliga diskussioner kring EU-samarbetet. Om intresset för EU fortsätter att hålla i sig, och utvecklas, återstår att se.

EU är krångligt och tråkigt – eller?

EU-institutionernas långa och krångliga beslutsprocesser kan göra det svårt för korrespondenterna att få gehör hos chefer och redaktörer hemma i Sverige. EU är inte ”medieanpassat” som Herman Melzer, uttrycker det. Att EU-korrespondenten har stenkoll på vad som är viktigt spelar inte alltid någon roll då hemmaredaktionen ändå kan ha en känsla av att redan ha rapporterat om det flera gånger tidigare. Flera uttrycker också att det kan vara svårt att sätta ner foten och bedöma när något faktiskt är en nyhet.

I den mån man pratar om pågående EU-beslut så tenderar vi att skriva om det när det är nästan klart. För man behöver en slags nyhetskrok och så blir det ”sista omröstningen i plenum i parlamentet om upphovsrättsdirektivet” istället för de gångerna som ministerrådet, de 28 ministrarna, bestämmer sin ståndpunkt. – Sigrid Melchior

Men att EU-maskineriet skulle vara krångligare att bevaka än inrikespolitik håller inte alla med om. **Rolf Fredriksson**, tidigare EU-reporter på SVT, menar att det finns en tendens att krångla till EU.

Jag brukar säga att bevaka EU är inte krångligare än att bevaka ett kommunfullmäktige – i grund och botten är EU samma sak. Alla behöver någon gång skriva något med koppling till EU-beslut, och då ska det inte vara konstigare att ringa eller mejla pressfolk hos EU-kommissionen eller parlamentet än det är att kontakta den svenska regeringens pressekreterare eller en riksdagsledamot.
– Rolf Fredriksson

En återkommande kritik, som redaktionerna verkar vara medvetna om, är att många svenska medier prioriterar USA framför EU. Den ständiga dramatiken kring **Donald Trump** som generar ”klickvänligt” material framställs som en av orsakerna. Att EU, förutom i undantagsfall, saknar den självklara nyhetsvinkeln och att journalisterna ständigt behöver förklara grundkunskaper om hur EU:s institutioner fungerar gör att publiken upplever det som trist skolboksakta.

I en artikel om Trump kan man skriva ”riksrättsförfarandet” utan att förklara vad det är. Men i en artikel som handlar om utnämningen av nya kommissionärer måste man förklara basics hela tiden, och det gör att allt blir lite tråkigt. – Sigrid Melchior

Det är lite synd att folk i allmänhet bättre känner till hur USA fungerar än EU:s system där lagar stiftas som berör Sverige. Det är lite svårbegripligt och det är en utmaning för journalister. – Bengt Ljung

Det är viktigt att bevaka [USA] men vi måste vara vaksamma så att vi inte tippas. – Pia Skagermark

Så är det alltid med nyhetsförmedling att man måste balansera händelser i världen och i Sverige. Samtidigt som man inte får bortse från att USA har varit väldigt intressant under den här mandatperioden. Dessutom har det varit många konflikter mellan EU och Donald Trump. Så det ena utesluter inte det andra menar jag. – Pia Bernhardson

Efter Europaparlamentsvalet i maj 2019 uppfattar flera nuvarande och tidigare EU-reportrar att EU-bevakning av god kvalitet tagit mer plats i svenska nyhetsmedier. Men det återstår att se om detta lyft håller i sig fram till nästa Europaparlamentsval. Inför valet 2019 menar flera intervjupersoner att deras redaktioner bara månader före valet upptäckte att de hade en del att ta igen för att kunna publicera en påläst och gedigen rapportering.

Jag tycker ändå att vi i samband med EU-valet har höjt oss ett snäpp från tidigare. Sedan gäller det bara att vi ska hålla i det nu så att vi inte liksom gradvis saggas ner igen tills nästa EU-val. – Pia Gripenberg

Vi höll på att jobba ihjäl oss, det var ju helt nödvändigt. Och då känner man bara såhär ja vad har vi gjort i fem år, sedan det förra EU-valet. – Susanne Palme

Det finns en tendens, både hos journalister och politiker att ”det tar vi vid EU-valet”, ”den frågan tar vi upp vid EU-valet”. Och då börjar man på en hög nivå och sitter och säger ”nu ska vi ha ett inslag där vi förklarar hur EU-parlamentet fungerar”. Det är dötråkigt. Om man inte i den återkommande nyhetsrapporteringen hittar journalistiskt intressanta frågor i EU-parlamentet på samma sätt som man hittar det i riksdagen så ja, då blir det ju meningslöst. – Rolf Fredriksson

Trots de brister som beskrivits målar intervjupersonerna upp en bild av att den EU-journalistik som görs idag ändå håller hög kvalitet. Problemet är att det är för lite och kunskapen om EU är låg bland journalister i allmänhet. Utöver att korrespondenterna i Bryssel blir färre saknas även kompetens på hemmaplan som kan täcka upp för det som EU-korrespondenten inte hinner med.

Det var bättre när vi hade folk både på hemmaplan och Bryssel för då kunde vi följa upp med att prata med, inte bara ministern som var nere i Bryssel, utan med andra partier. Det krävs ju en del arbete för att visa att det kan vara vissa saker som är fel också, som inte är sådär enkelt som någon minister kläcker ur sig. – Henrik Brors

Ett förändrat medielandskap

Hur kommer det sig då att svenska medier inte satsar på fler EU-reportrar? Ekonomi spelar in. Det är inte enbart svenska korrespondenter som försvunnit från Bryssel. Mediekrisen påverkar all journalistik, från lokal till global nivå. Organisatoriska förändringar är en annan förklaring. Idag går mycket resurser åt till live-redaktioner som ska hållas igång i princip dygnet runt. Många journalister går idag på schema och kan inte ägna sig åt annat än det som är dagsfärskt.

Det där är ju ett generellt problem som inte bara gäller EU-bevakning. Sen har ju övriga korrespondentnätet i Europa tunnats ut också. Det är också viktigt för EU-bevakningen. Jag menar det är 28 länder som ska komma överens om saker. – Ingrid Hedström

Jag tänker överlag att det är många fler plattformar, vi har ju livesändning nu och allting ska gå så fort. Jag menar jag kan ju gå från en sändning till en annan, allting ska ju ut på en gång. – Susanne Palme

Flera av intervjupersonerna tror att det främst handlar om bristande intresse från redaktionellt håll. Som ett av det tydligaste exemplen ifrågasätts det faktum att *Sveriges Television* numera har en enda korrespondent i Bryssel och som dessutom ska täcka Europa i stort.

Här händer saker varenda dag. Så om du är Europakorrespondent och är iväg kan du inte bevaka EU-politik dagligen. Det är helt omöjligt. – Sigrid Melchior

Pia Bernhardson, utrikeschef på *Sveriges Television*, förklarar att det är av ekonomiska skäl som *SVT* idag bara har en korrespondent i Bryssel. Hon förstår kritiken om att det är otillräckligt, men menar att de försöker väga upp det genom att även bevaka EU från Stockholm.

Det är väldigt kostsamt att ha en korrespondent. Särskilt för tv-bolag, då behöver det vara två personer minst: en reporter och en fotograf. Vi har försökt kompensera med att jobba hemifrån och koppla in fler olika reportrar på det här uppdraget. Så totalt sett är det fler som jobbar med EU egentligen än när det var två korrar. Det är klart att jag gärna skulle ha ytterligare en korrespondent på plats, men den ekonomiska situationen tillåter inte det.”

– Pia Bernhardson

Angående bevakningen av det dagliga arbetet i EU:s institutioner menar hon att den typen av nyheter konkurrerar med övriga händelser i världen och i Sverige, men påpekar att *SVT Forum* sänder EU-material kontinuerligt. *SVT:s Rolf Fredriksson* känner igen sig i bilden av att fler hemmareportrar dras in i EU-frågor idag. Han skulle dock önska fler EU-relaterade nyheter i *SVT:s* huvudsändningar och på webben.

Mycket finns i SVT Forum i SVT2 på dagtid. Det är väldigt bra program men märks inte alltid så mycket i stora sändningarna med största publiken. – Rolf Fredriksson

Det råder delade meningar om ifall publikens efterfrågan påverkar det redaktionella EU-intresset. Ett par av intervjupersonerna menar att intresset för EU är lågt även från publiken. Alla håller dock inte med om det. Flera hänvisar till den senaste Eurobarometern som visar att svenska befolkningen är mer EU-positiv idag än någonsin. Att det finns ett allmänt intresse för EU visar även statistik från *Sveriges Radios* poddradio-program. Enligt **Susanne Palme** har lyssnarsiffrorna för *Europapodden* vissa veckor gått om sin inrikespolitiska motsvarighet *Det politiska spelet*. Likaså har *Dagens Nyheter*s läsare visat stort engagemang för EU-relaterat material, säger tidningens utrikeschef.

När vi gjorde bra journalistik om det polariserade Europa och vad som stod på spel politiskt så blev det läst som aldrig förr. Intresset har hållit i sig därför att frågorna fortfarande är aktuella. – Pia Skagermark

Samspelet mellan journalistik och politik

En annan starkt bidragande, kanske till och med avgörande, faktor till bristen på svensk EU-bevakning är att den svenska politikerkåren inte heller prioriterar EU-frågor. Detta får konsekvenser för journalistiken. Hur övertygar en journalist sin redaktör att det handlar om viktiga frågor om de inte debatteras på nationell nivå?

Journalistiken lever inte i ett vakuum utan hänger ihop med en politisk debatt, som har varit tafatt om EU-frågor.
– Rolf Fredriksson

Det krävs den här dynamiken att politiker i Sverige debatterar, att det finns konfliktfrågor, då blir folk intresserade och då skriver medierna en del. Det räcker inte med att vi i medierna är jättepédagogiska och skriver massor.
– Henrik Brors

Till att börja med leder avsaknaden av politiska debatter enligt de intervjuade EU-reportrarna till att det överhuvudtaget inte diskuteras EU-sakfrågor i medierna. Skulle det ändå bränna till finns det en risk att en politiker omedvetet ger ett felaktigt svar vilket gör att EU-korrespondenten i sin tur inte kan ställa relevanta motfrågor. I de fall en journalist som saknar tillräcklig kunskap om EU skickas ut på ett jobb blir det ännu mer problematiskt eftersom denne med stor sannolikhet inte vet vilka svar som är direkt felaktiga, vad som är medvetet eller omedvetet och därmed riskerar att ge plats åt politikernas egna agendor.

Det ligger på oss att kräva att politikerna förklarar sig – och att nå dit kräver jättemycket av de politiska reportrarna. Det kan nog vara lätt att bli lite bortkollrad och jag tror också att politikerna själva faktiskt inte alltid riktigt har koll heller. – Pia Gripenberg

EU-bevakningen saknar djup och bredd

Den sinande skaran korrespondenter i Bryssel får konsekvenser för såväl kvaliteten som kvantiteten på EU-bevakningen. Korrespondenten hinner bara skumma på ytan och rapportera om det som är helt dagsfärskt eller extra dramatiskt. Tidigare fanns EU-korrespondenter från ett brett spektrum av svenska medier, idag är det ett fåtal kandidater kvar. Utöver public service är det enbart *Dagens Nyheter*, Nyhetsbyrå Direkt, *Svenska Dagbladet* och *TT* som har någon på plats (se **Sigrid Melchior**s kapitel i denna bok). Annars är det *Europaportalen*, fackpress och ett par frilansare som håller ställningarna på plats. Kvällspressen lyser med sin frånvaro. Det innebär att det är en smalare publik som får ta del av EU-rapporteringen.

Det krävs ju kvantitet för att få någon kvalitet. En person fixar inte det. Ska man kunna göra någonting fördjupande eller avslöjande så måste man vara fler. Är man en person hinner man bara skumma på ytan. Precis som att en politikreporter på en redaktion i Stockholm inte klarar av att täcka allting som händer i riksdagspolitiken. – Henrik Brors

*Dagens Nyheter*s erfarna utrikeschef har en annan syn på saken:

Jag kan tycka att det finns en tendens hos EU-korrespondenterna att säga att det ska sitta fler reportrar i Bryssel. Det viktiga är att vi analyserar och förstår vad som sker i Bryssel och att vi är ute i Europa och gör reportage som gör att människor begriper vad det är som händer. – Pia Skagermark

Några andra intervjupersoner håller med om att det kanske inte är nödvändigt med fler personer i just Bryssel. Det kan räcka med stöd hemifrån. Däremot känner de som arbetar med EU på heltid att de inte hinner med allt de skulle vilja täcka, framförallt när det kommer till fördjupande reportage kring olika sakfrågor.

Jag lider ju ganska mycket av att jag numera har så fullt upp av de här akuta kriserna och stora frågorna. Det som tar stryk framförallt är den här granskningen av lagstiftning och så, sådant som tar mycket tid. – Susanne Palme

Jag skulle ibland vilja gå in djupare på saker, få ägna mig mer åt någon specifik fråga. Och sen är det också det jag känner att om jag inte skriver – så blir det kanske inte skrivet alls – Pia Gripenberg

För oss då som bara har en korrespondent, då är det ju dramatik i medlemsländerna som tar över. Vi hade någon slags, det jag kallade växelverkan, när vi var två korrespondenter. En var ute och reste en vecka. En redigerade reportage i Bryssel och man hann träffa parlamentariker, gå på presskonferenser, följa maskineriet där lite. – Rolf Fredriksson

Idag går det att följa mycket av det som sker i EU digitalt. Presskonferenser och förhandlingar sänds på nätet. Kan det vara ett legitimt skäl till att medier drar ner på korrespondenter i Bryssel? Nej, menar intervju-personerna. Även om det går att bevaka EU hemifrån så görs det sällan. Det kan också vara svårt för en journalist som inte är väl insatt i EU att förstå vad som händer genom att enbart bevaka videosändningar. Närheten till EU som korrespondenterna får i Bryssel ska inte underskattas – det är där som journalisterna verkligen har möjlighet att hänga med i det politiska spelet.

Om jag vill ha reda på någonting om spansk politik behöver jag bara gå nedför korridoren och knacka på hos El Pais journalist. Bryssel är ett väldigt bra ställe att vara placerad för att ha koll på resten av Europa. Sedan har vi statsapparaten, med många kunniga tjänstemän som är här, både svenskar och från andra länder. Mot att de inte blir citerade kan tjänstemännen förklara kortfattat till exempel att "slovakerna tycker såhär för de har stora intressen i den här frågan". De kan hoppa över de kryptiska omvägarna som diplomaterna tar on the record. På så vis får vi journalister en hel del hjälp att förstå och det går fortare då när man kan prata med människor som kan tala ur skägget. – Bengt Ljung

På plats förstår man mycket mer när man springer runt och träffar folk och pratar med sina kollegor, både svenska men framför allt utländska korrespondenter. Man är sällan konkurrenter, utan hjälper varandra väldigt mycket. – Pia Gripenberg

Genom att vara närvarande så kan du få mer information och det finns en risk i att det blir mera från EU-institutionerna, mera styrt och mera propagandistiskt för att det finns färre på plats. Men samtidigt växer det fram folk och vi blir ju fler och fler före detta korrespondenter som finns på hemmaredaktionerna. – Rolf Fredriksson

Ur ett redaktionellt perspektiv verkar bevakningen av EU betraktas som en kombination av att dels bevaka EU-maskineriet och dels hålla koll på olika händelser i dess medlemsländer. Det som kritiseras som otillräckligt av de intervjuade EU-reportrarna är inte bevakningen av Europa, utan just *EU-bevakningen*, den som handlar om att följa det arbete som pågår dagligen i Bryssel. Flera ser Brexit som ett skräckexempel på vad en sådan bristfällig bevakning av det pågående EU-arbetet och låg EU-kunskap bland journalister kan leda till.

Jag vet inte om det dåliga intresset för EU är någon aversion som hänger kvar från folkomröstningen. På den tiden var det väldigt mycket ”för” och ”emot” EU. Sakta har svensk debatt övergått i att handla om vad EU gör och att se Sverige som en del av hela EU. Politiker och debattörer ser att Sverige behöver EU för allt ifrån miljölagstiftning till att hantera kinesiska påtryckningar. Det är detta som briterna kommer underfund med nu, att man har använt EU till en hel del saker, som Storbritannien går miste om när man lämnar. – Bengt Ljung

Man gör ett folk oerhört sårbart inför desinformation. Och jag tycker att det syntes obehagligt väl när vi fick Brexit. Där brittisk journalistik har varit på samma sätt, man har inte fått följa med i vad EU gör eller vilka debatter man för. Det var lätt att ljuga, det var lätt för de krafter som ville det att styra debatten. Därför det fanns ingen baskunskap hos det brittiska folket som kunde urskilja vad som var direkt fånigt eller falskt. Utan allt som sas togs emot som om ”ja det kanske är sant det också. – Ylva Nilsson

EU är inte jättekrafligt, men om man ska skriva om det och inte har grunderna i det så gör det också att man inte vågar förenkla det heller och då använder man någon byråkrat-formulering, för man förstår det inte riktigt själv. Och då är det säkrast att skriva som dom har skrivit där. Och där har framförallt engelska medier hamnat väldigt snett. – Rolf Fredriksson

Alla journalister behöver vara EU-reportrar

Flera av problemen som beskrivs av intervjupersonerna har i viss mån en gemensam lösning: en generell kompetenshöjning skulle innebära mer frekvent kvalitetsrapportering från EU. Drömbilden är att alla reportrar skulle ha EU-perspektivet som ytterligare en dimension till sina respektive bevakningsområden. Det är orimligt att en enda person ska hålla koll på det dagliga arbetet i Bryssel och samtidigt alla politikområden som EU berör.

Som det är idag är EU ett särintresse, vissa väljer att vara EU-journalist. Man ska inte ha lyxen att välja bort det egentligen. – Sigrid Melchior

Främst är det kopplingen mellan Sverige och EU som måste förstärkas – att få publiken att förstå att de frågor som förhandlas i EU inte står utanför svensk politik utan att det är något som påverkar svenska medborgare.

Jag tycker fortfarande att de som bevakar riksdagen och kommenterar inrikespolitiken, de är inte riktigt ihopkopplade med EU-frågorna. Hos oss tillhör ju EU-reportern utrikesredaktionen och det kan man verkligen diskutera, är det mer inrikespolitik att bevaka vad de svenska representanterna gör i EU-parlamentet och EU-kommisionen. – Rolf Fredriksson

Det är ju inrikespolitik egentligen. De beslut som fattas i EU-parlamentet ska ju införas i svenska riksdagen sen så det hänger ju ihop det hela. Men nu är det väldigt växlande var det hamnar någonstans. – Henrik Brors

EU är mycket inrikespolitik. Jag tillhör ju politikgruppen här, som bevakar riksdagen då. Och då tycker jag att, EU är bara en beslutsnivå till. Men det finns ingen som följer de frågor som behandlas i Bryssel. Och sen händer det plötsligt någonting och då kommer alla till mig. – Susanne Palme

Jag lade ju ner väldigt mycket tid på att bevaka det som idag heter Riksdagens EU-nämnd. I början var det rätt många redaktioner som stod där och bevakade. Men så småningom blev de färre och färre. Idag tror jag att det händer ganska ofta att det inte är någon alls som är där.
– Herman Melzer

Susanne Palme, Ekots EU-kommentator, bekräftar Melzers bild om att åtminstone *Sveriges Radio* idag saknar det svenska EU-perspektivet.

Han (Herman Melzer) hade ju järnkoll på EU i riksdagen och var de svenska partierna står och allt runtomkring. Sen när han slutade har ingen tagit vid det, och jag hinner inte. – Susanne Palme

Utifrån intervjupersonernas utsagor gäller detta även övriga redaktioner. Europaperspektivet finns hos de flesta, via såväl korrespondenter som stringrar, som finns placerade över hela kontinenten. Inom vissa bevakningsområden, till exempel klimat- och miljö, kommer EU allt mer in naturligt. Men ingen uppger att det finns Stockholmsbaserade reportrar som uttalat har EU som ett specifikt bevakningsområde.

För att EU-bevakningen ska bli av med sin stämpel som tråkig och krånglig krävs det att rapporteringen blir mer vardag, genom att EU integreras i fler bevakningsområden på hemmaredaktionerna. Det menar de intervjuade EU-reportrarna. Inte minst gäller detta

bevakningen av politik men även gränsöverskridande områden. Det har under åren gjorts en del försök till sådana satsningar, dock utan större framgång.

Vid ett skede var det så att nyhetschefen tyckte att det kan inte bara vara du som sysslar med EU utan alla måste göra det. Att specialreportrarna skulle syssla med sina områden även på EU-nivå. Men det där systemet bröt ju samman på nolltid för att de hade andra saker att göra, de var allmänreportrar också. – Herman Melzer

Särskilt pekas miljö- och klimatbevakningen ut som ett ämne som måste bevakas på EU-nivå. På flera redaktioner är det redan verklighet, men långt ifrån alla har ett sådant upplägg.

För klimat- och miljöreportrar är det tämligen självklart nästan, och Ekot har ju en sån som gör det. Det är åt det hållet, om man nu ska tänka konstruktivt, som det måste gå. Att, om inte alla, så betydligt fler i den svenska journalistkåren måste ha EU-perspektivet och EU:s beslutsfattande som en del i det. – Rolf Fredriksson

Det har jag tyckt varit obegripligt att det varit så mycket om svensk klimatpolitik för det handlar inte om det, den är verkligen gemensam och det är där som striden står. Och det är den utvecklingen jag hoppas på, att de som håller på med ett visst område också kan följa det området på EU-nivå. – Susanne Palme

Framtiden ger hopp om mognad

Utifrån vad som beskrivits ser det rätt dystert ut för framtidens EU-bevakning. Åtminstone verkar ekonomi och organisatoriska förändringar sätta stopp för den satsning som skulle krävas för att EU ska genomföra samtliga bevakningsområden. EU-bevakningen verkar till stor del vara beroende av eldsjälar som går ett steg längre än vad deras tjänst egentligen kräver. Det har till viss del fungerat eftersom flera av de tidiga EU-reportrarna, enligt dem själva, disponerat sin arbetstid fritt. Så ser det i allmänhet inte ut idag, de flesta går på scheman vilket gör det i princip omöjligt att ta sådana initiativ. Samtidigt är just framtiden i sig ett hopp.

Det är en lång inlärningsprocess för journalistikkollektivet och samhället i stort. Ju mer människor i allmänhet vet om EU, alltså ju längre vi är med i EU, desto mer finns det en publik för riktiga EU-avslöjanden. – Sigrid Melchior

Jag tror det tar en generation för Sverige att bli medlem i EU i någon viss bemärkelse. Så till vida att om man ser grundarländerna, de sex första länderna som kom med på 50-talet – där har lärargenerationer kunnat EU, de har växt in i det, det har legat fysiskt närmare. Och det tror jag tar lång tid. – Rolf Fredriksson

Något att fundera på i relation till detta är att både Danmark och Finland har en bättre EU-bevakning än Sverige, enligt flera svenska EU-reportrar. Danskarna

har visserligen haft drygt 20 år på sig att bli EU-mogna. Samtidigt har de många fler korrespondenter i Bryssel än Sverige, trots att de är ett mindre land.

Det är stor skillnad mellan Sverige och Danmark faktiskt. Den är mognare, om man säger så, deras EU-journalistik. De har egna granskningar och det är en sådan självklarhet att man ska granska EU-politiken på ett sätt som det inte är i Sverige. – Sigrid Melchior

Och det kan man fundera på varför dom bevakar EU-maskineriet, EU-processerna mer detaljerat än vad vi gör i svenska medier i allmänhet. – Rolf Fredriksson

Den 13 november 2019, exakt 25 år efter att svenska folket röstade ja till EU-medlemskap, hölls för första gången i Sverige en EU-politisk partiledardebatt i riksdagen. Om det var startskottet till ett paradigmskifte mot ett mer EU-moget Sverige återstår att se. Klart är att politiken och därmed samhället behöver gå i bränschen för att journalistiken ska ett kliv framåt.

I 25 år har vi hållit på nu. Först nu börjar åtminstone några av partierna säga att det kanske är bra om vi börjar prata om det också. Det var ett ökat valdeltagande inför senaste EU-valet. Då kanske även mediechefer börjar inse att det är dags men jag tror att Sveriges Television måste gå i spetsen. Det är skandalöst som de har det nu. – Henrik Brors

Givet vår storlek tycker jag inte att Sverige är sämre än något annat land. Men det finns ju ändå de länder som har en mognare syn på EU. Då menar jag inte journalisterna i sig, utan samhället. Redaktörerna ger ju lite folk vad de vill ha. Och det finns ändå större krav på att veta saker i andra länder, än i Sverige, tycker jag. – Sigrid Melchior

Från redaktionellt håll spås EU-bevakningen behålla sin plats i rampljuset även efter fjolårets Europaparlamentsval, mycket på grund av EU:s roll i världspolitiken.

Jag tror att EU-frågorna kommer att vara fortsatt högt upp på dagordningar i en tid där viktiga värderingar är uppe för diskussion. – Pia Skagermark

Rent generellt skulle jag säga att intresset redaktionellt absolut har ökat för EU-frågor och EU-politik. Jag tror att det har att göra med den geopolitiska situationen i världen har spetsats till lite. Det är många heta frågor där EU är en väldigt viktig spelare, åtminstone utifrån ett svenskt perspektiv. – Pia Bernhardson